

O'ZBEK TILINING XORIJDA O'QITILISHI: TA'LIM NAZARIYASI VA AMALIYOTI

*XALQARO ILMIY-AMALIY ONLAYN
ANJUMAN MATERIALLARI*

2024-yil 16-aprel

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O‘ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**O‘ZBEK TILINING XORIJDA O‘QITILISHI: TA’LIM NAZARIYASI VA
AMALIYOTI**

XALQARO ILMIY-AMALIY ONLAYN ANJUMAN MATERIALLARI

2024-yil 16-aprel

Toshkent – 2024

O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligining “O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 4-iyuldagi PQ-200 qarori ijrosini ta’minlash to‘g‘risi”dagi 2024-yil 18-yanvarda tasdiqlangan 16-sonli buyrug‘iga 1-ilovasidagi 2024-yilda xalqaro miqyosida o‘tkaziladigan ilmiy va ilmiy texnik tadbirlar rejasi asosida Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universitetida 2024-yilning 16-aprelida “O‘zbek tilining xorijda o‘qitilishi: ta’lim nazariyasi va amaliyoti” Xalqaro ilmiy-amaliy onlayn anjumani o‘tkazildi.

Mazkur ilmiy maqolalar to‘plamida Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlandi, maqolalarda o‘zbek tilining xorijiy til sifatida o‘qitishda qo‘llanayotgan va foydalanish mumkin bo‘lgan zamonaviy metodik yondashuvlar, axborot va pedagogik texnologiyalar yoritib berilgan. To‘plamdan dunyo bo‘yicha o‘zbek tilidan dars beradigan taniqli olimlar, metodistlar, o‘qituvchilar bilan bir qatorda ToshDO‘TAU iqtidorli talabalarining maqolalari ham o‘rin olgan.

To‘plam til va adabiyot ta’limi bilan shug‘ullanuvchi professor-o‘qituvchilar, shu sohaning tadqiqotchilari, magistrant va talabalarga mo‘ljallangan.

Taqrizchilar:

G.Asilova – *pedagogika fanlari doktori (DSc), professor.*

G.Norimova – *filologiya fanlari nomzodi, dotsent.*

Tahrir hay’ati:

S.Muhamedova, N. Musulmanova, X.Kadirova, O.Abduhakimova, Y. Shirinova,
O. Turakulova, D. Elova, G. Iskandarova, Y. Do‘smurodova.

Mazkur to‘plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2024-yil 25-apreldagi 9-sonli majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.

Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o‘zlari mas’uldirlar.

Shuningdek, materialda o'quv mashg'ulotlarida foydalaniladigan barcha terminlarni o'z ichiga olgan glossariy ham mavjud.

Xulosa qilib aytganda, mazkur loyiha ishini amalga oshirish davomida turli oliy ta'lim muassasalarida o'zbek tilini o'qitishda foydalanish mumkin bo'lgan sifatli metodik material yaratildi. Ushbu faoliyat turi ustida ishlash jarayonida bo'lajak magistrlar turli yo'nalishlar uchun mutaxassislik tili bo'yicha metodik ta'minot bilan ishlash ko'nikmalariga hamda o'quv qo'llanmalari va terminologik lug'atlarni tuzish tajribiga ega bo'ldilar. Erishilgan natijalar nafaqat magistrantlarning bo'lg'usi ilmiy-metodik faoliyati, balki nofilologik oliy ta'lim muassasalari o'qituvchilari uchun ham amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Вербицкий А.А., Григоренко О.А. Контекстное обучение иностранному языку специальности: Учебно-методическое пособие. – М.: РИЦ МГГУ им. М.А. Шолохова, 2015. – 205 с.

2. Жукова Г.С., Никитина Н.И., Комарова Е.В. Технологии профессионально-ориентированного обучения. Учебное пособие. – М.: Изд-во РГСУ, 2012. – 165 с.

MUOMALA ODOBIGA OID VAZIYATLAR VA QOLIP GAPLARNING QO'LLANILISH XUSUSIYATLARI

Gulnoza Axmedova

*Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'TAU professori,
ped.fan.dok-ri (DSc), dotsent*

Rusiyzabon o'quvchilarning dialogik nutqini o'stirish uchun lingvistik asos vazifasini o'taydigan qolip gaplarni ajratish masalalarini hal etish ta'lim tizimida bugun ayniqsa muhim. Ilmiy izlanishimizda "O'zbek tili" darsliklari tahlilidan ularning oz miqdorda berilgani ma'lum bo'lgan edi. Tilimizda bunday gaplarning ko'pligiga shubha qilmasa ham bo'ladi.

O'qituvchining qo'lida qolip gaplar (50 dan ortiq) ro'yxati mavjud bo'lsa, ta'limiy tadbirlarni rejalashtirish mazmunli tashkil etilishi aniq. Shunday ekan, ushbu mavzular doirasini belgilab olish, qolip gaplarni guruhlash, ayrim muomala odobi qoidalarini ko'rsatish darkor.

N.I.Formanovskaya, X.R.Sokolovalarning "Речевой этикет: Русско-немецкие соответствия" nomli ma'lumotnoma kitobida quyidagi muloqot tushunchalariga izoh beriladi, ularning dialogik nutqda qo'llanish xususiyatlari bayon qilinadi: "sen" va "siz" kabi muomala odobi shakllari misollar asosida yoritiladi: *diqqatni jalb etish, e'tiborni qaratish (o'zi bermoqchi bo'lgan savolga e'tiborni qaratish), notanish shaxsga murojaat qilish (ayniqsa, biror ish bilan band bo'lgan yoki telefon orqali gaplashayotgan kishilarga) o'ta yumshoqlik bilan murojaat qilish, harbiylarning bir-biriga murojaat qilishlari, tanishuv (odatdagi norasmiy tanishuv, rasmiy-idoraviy tanishuv), salomlashish (odatdagi salomlashish, ko'tarinki ruhdagi salomlashish, ham*

salomlashish, ham taklif qilish, salomlashish va hol-ahvol so‘rash), xayrlashish, tabriklash, istak bildirish, minnatdorchilik bildirish, kechirim so‘rash, iltimos, rozilik bildirish, ruxsat berish, rad etish, man etish, taklif qilish, maslahat, taklif berish, maqtov so‘z aytish (kompliment), ma‘qullash, telefon orqali so‘zlashuv, yuqoridagilarga javob replikalari va boshqalar [1].

Nutqiy muloqot madaniyati muomala odobiga rioya qilib, so‘zlash ohangining suhbatdoshga ma‘qul tarzda bo‘lishiga intilishda o‘z ifodasini topadi. Gapirishda odob va odobsizlik muomala tavsifiga bog‘liq. Masalan, ikki kishi gaplashib turganda uchinchi kishi so‘zlayotgan kishining gapini bo‘lib suhbatga aralashishi madaniyatsizlik (odobsizlik) belgisi sanaladi. Afsuski, bunday holatlar nufuzli yig‘ilishlarda ham kuzatilishi mumkin.

Yana bir ibratli misol. Telefon jiringlaydi. Fikringiz bo‘linib, go‘shakni ko‘tarasiz. Qandaydir begona ovoz salomsiz, aliksiz:

– Kim bu? – deydi.

O‘zini tanishtirmasdan nogahon sizni so‘rovga tutayotgan bu kimsaga nima deyishingizni bilmay qolasiz. Har holda birdaniga unga tanbeh berishni, qo‘ng‘iroq qilayotgan odam avval o‘zini tanishtirib, muddaosini muomala madaniyati bilan izhor etishi lozimligini pesh qilishni o‘zingizga ep ko‘rmaysiz [2;15-b.].

Muomala odobiga rioya etish masalalari Siddiq Mo‘minning “So‘zlashish san’ati” risolasida [2] ma’lum darajada yoritilgan. Ushbu risolada “Tinglashni o‘rganish”, “Yaxshi so‘z – muxtasar”, “Suhbatga tayyormisiz?”, “Kim bilan gaplashyapsiz?”, “Mening muhtaram o‘zim...”, “So‘z salomdan boshlanur...”, “Birini aka dedim, birini o‘rtoq...”, “Sen deyinmu, siz deyin?”, “Eng yaxshi dori”, “Sotuvchining sehrli so‘zi”, “Qani, meni bir maqtang!...”, “Indamasdan indashni bilasizmi?”, “So‘zlama pardoiz bilan...”, “Senga tuhmat qilsalar agar...”, “Boshqacha qilib ayting”, “Chiroyingiz ochiq bo‘lsin”, “Hayo ko‘zdan bilinur”, “Tabassumni darig‘ tutmang”, “Angla talaffuz qadrini”, “Yoqimli va yoqimsiz ovoznining inson miyasiga ta’siri”, “Otang seni sotganda ham...”, “Darvozamiz ochiq bo‘lsin”, “Siz ham bolalarni qadrlang ko‘proq...”, “Qizim, senga aytaman...” mavzulari doirasida ibratomuz maslahatlar bergan holda so‘z yuritilgan.

Siddiq Mo‘min ayol va erkaklar nutqidagi farqqa e’tiborni qaratadi: “Ayollar nutqi erkaklar nutqidan har jihatdan: tovushlar ifodasi, lug‘at tarkibi, gap qurilishi kabi tomonlardan sezilarli darajada farqlanib turadi. Erkaklar nutqi ham qisqa va lo‘ndaligi, bosiq va qat’iy ohangda aytilishi va boshqa juda ko‘p jihatlari bilan ayollar nutqidan farqlanadi” [2;16-b.].

Muallifning suhbatni salom-alikdan boshlash ham nutq madaniyati ekanligi, suhbatdoshga nima deb (ey, dono; ey, gado...) javobga ta’sir qilishi, so‘zlovchi o‘z so‘ziga ham pardoiz berishi kerakligi, sotuvchining o‘zi sotayotgan narsasini qimmat demasdan, arzon emas degan yaxshi ekanligi, so‘zlovchining yuzida muloyimlik sezilib turishi zarurligi, ko‘zidan hayo ifodasi bilinib turishi lozimligi kabi maslahatlari ham muomala odobi qoidalari uchun asos bo‘lishi mumkin. Uning fikricha, “Ohang – so‘z va gapning libosi bo‘lib, bu til va nutq birliklari qanday ifoda etilishiga ko‘ra, uning ma’nolari ham o‘zgarib turadi”. Demak, dialogik nutq o‘stirishda so‘zlash ohangi ham ta’lim birligi sanalishi lozim.

A.A.Pozdnyakova soʻzni, ayniqsa, qolip gapni bilib, farqlab ishlatish kerak, deb maslahat beradi. Uning fikricha, bemordan uning kasalligi haqida soʻrashdan koʻra, “Sogʻliqlaringiz yaxshimi?” deb soʻrgan maʼqul. Ushbu qolip gap bilan hatto tuzalishi dargumon boʻlgan bemorda ham sogʻayishga boʻlgan umid tugʻdiramiz.

Muallif oʻzi oʻtkazgan suhbatlardan shuni aniqlaganki, salbiy tuygʻu uygʻotadigan soʻzlar aksar holatlarda quyidagicha boʻladi: a) oʻlim nomi, b) kasallik nomi, v) ijtimoiy isnod (qamoq va h.k.), insoniy gʻam-gʻussalarning turli nomlari va b.) soʻkish soʻzlari [3; 34-b.].

Suhbatga qoʻshilish (gapirish)ga ruxsat (ijozat) soʻrash murojaat replikalaridan foydalanish orqali amalga oshiriladi. Ikki kishi orasida boʻlib oʻtayotgan suhbatga uchinchi kishining odob bilan aralashishi uchun u tegishli replikalarni qulay vaziyat topib ishlatishi, bunda quyidagilarga rioya etishi zarur:

- 1) suhbatdoshlardan birining gapdan toʻxtashini kutish;
- 2) quyidagi kabi replikalar bilan suhbatlashayotganlarga murojaat qilish:
 - *Kechirasizlar, bir narsa soʻrasam boʻladimi?*
 - *Men ham gapirsam boʻladimi?*
 - *Men ham oʻz fikrlarimni bildirsam boʻladimi?*

Muomala odobiga koʻra suhbat davrasi kengaygandan keyin har bir ishtirokchi navbat bilan gapirishi kerakligi oʻquvchilarga beriladigan qoidalar sirasiga kiradi.

M.S.Balabayko soʻzlashuvga undash mazmunidagi dialogik replikalarni, shular sirasida qolip gaplarni ikki turga boʻladi: [4] 1) informativ (axborot berishga undovchi) replikalar; 2) ish-harakatga (soʻzlashga) undovchi replikalar. M.S.Balabaykoning yoyiq holda bergan tasnifini quyidagicha umumlashtirib koʻrsatish mumkin:

Informativ replikalar:

- 1) voqea-hodisa yoki biror xatti-harakat haqidagi xabar;
- 2) narsa-buyumlarni tasvirlash;
- 3) faktlarga oʻz munosabatini bildirish;
- 4) his-tuygʻularini ifodalash.

Soʻzlashga undovchi replikalar:

- 1) ish-harakatga undash;
- 2) ish-harakatni toʻxtatish yoki uning oldini olishga intilishni ifodalash;
- 3) axborot berishga undash.

Beriladigan xabar quyidagi javob replikalarini keltirib chiqaradi: 1) tasdiq, 2) niyatni maʼqullash, 3) toʻldirish, 4) xulosa qilish (yakunlash).

Taklifga nisbatan yuzaga keladigan javob replikalari: 1) rad etish, 2) tuzatib qoʻyish, 3) takliflarga qoʻshilmaslik, 4) mumkin emaslikni isbotlash.

Olingan xabar munosabati bilan shaxsiy munosabatini ifodalash: 1) minnatdorchilik, 2) hayrat, 3) quvonch, 4) yaxshi koʻrganlik, 5) qanoatlanish, 6) faxrlanish, 7) loqaydlik, 8) hayron boʻlish, 9) afsus, 10) norozilik, 11) gʻazab, 12) qoʻrquv, 13) nafrat, 14) jahl qilish.

Ish-harakatga undash: 1) iltimos, 2) maslahat, 3) taklif, 4) talab, 5) olingan axborot bilan bogʻliq ish-harakatga ruxsat berish.

Olingan axborot bilan bog‘liq ish-harakatni to‘xtatish yoki uning oldini olishga intilishni ifodalash: 1) ta‘qiqlash, 2) biror narsadan ogoh qilish, 3) ijozat bermaslik, 4) dakki berish [32].

Bularni umumlashtiradigan bo‘lsak, javob replikalari quyidagilardan iborat: tasdiqlash, ruxsat berish, rad etish, man etish, berilgan xabarni to‘ldirish, unga qo‘shimcha qilish, suhbatdoshining fikriga munosabat bildirish: ma‘qullash, maqtash, olqish so‘zlari aytish, xulosa qilish, minnatdorchilik, hayrat, quvonch, yaxshi ko‘rganlik, qanoatlanish, faxrlanish, loqaydlik, hayron bo‘lish, afsus, norozilik, g‘azab, qo‘rquv, nafrat, jahl qilish, tuzatib qo‘yish, takliflarga qo‘shilmaslik, mumkin emaslikni isbotlash, talab, ta‘qiqlash, biror narsadan ogoh qilish, ijozat bermaslik, dakki berish.

Ikki kishi o‘rtasidagi dialogik nutq savol-javob, buyruq-javob, xabar-e’tiroz kabi mazmunlarda bo‘lib, fikr xususidagi tasdiq yoki inkorni, ziddiyat yoki munozarani ifodalaydi. Ko‘p kishilik dialoglarda suhbat mavzusi savol-javobdan iborat bo‘lmay, o‘rtaga tashlangan savol, taklif, da‘vat, biror xabar, dalillar bilan xulosalanadi. [4; 65-b.].

N.I.Formanovskaya, X.R.Sokolovalar dialogik replikalarni rus va nemis tillari, M.S.Balabayko rus tili nuqtai nazaridan tasnif qilishadi, misollarni shu tillardan keltirishadi. Biz behisob dialogik replikalarni qo‘shmagan holda, faqat qolip gaplar, shablon so‘z va iboralarni ko‘zda tutgan, shuningdek, “O‘zbek tili” darsliklaridagi tasniflarni hisobga olgan, ularning mundarijasini kengaytirgan holda sharqona misollar asosida bir qadar ko‘proq to‘plashga harakat qilamiz. Bunda so‘zlashuv nutqini kuzatish, badiiy asarlardagi dialogik parchalarni o‘rganish, faolroq qolip gaplarni tanlash yo‘lidan boramiz. Har bir tasnifiy guruhda avval suhbatdoshlardan birining ikkinchisiga qolip gaplardan foydalanib aytadigan replikasi, so‘ng uning davomida faqat suhbatdoshining replikasidan mazmunan va struktura jihatdan farqli javob replikasini keltiramiz.

Diqqatni jalb etish: *Sizni (seni) bir daqiqaga mumkinmi? Qulog‘im sizda! Endi sizdan eshitsak. Qarang... Xo‘sh, qulog‘im sizda. Gapimga quloq sol. Yaxshilab eshit. O‘zingizda gapim bor. So‘rasam maylimi? Eshit(ing)! Savol bersam bo‘ladimi? Ruxsat bersangiz, sizga savolim bor edi. Murojaat etishga ruxsat bering!*

Salomlashish: *Assalomu alaykum. Vaalaykum assalom. Salom. Salom sizga! Yaxshimisiz? Siz bilan salomlashay! (ruxsat eting, xursandman).*

Salomlashish – bu uchrashgan tanish va notanish kishilarga hurmat, xayrixohlik, muomaladagi muloyimlik belgisidir. Agar masalan, biz biror muassasaga kirishda rasmiy vakilga salom beramiz. Odatda, bularning barchasi “Kechirasiz”, “Uzr” so‘zlari bilan birga ishlatiladi.

Tanishish: *Oting nima? (Sening oting nima? Sening isming nima?) Familiyang nima? Sen necha yoshdasan? (Yoshing nechada?) Tanishganimizdan xursandman. Sening /Sizning/ familiyang /iz/ nima? Siz kim bo‘lasiz? Men ...ning qizlariman. Men o‘g‘illari ...man. Siz ...amakimisiz? Men siz (sen) bilan tanishmoqchiman. Kel(ing), tinishaylik! (tanishamiz)! O‘zimni tanishtirishga ruxsat (ijozat) bering (eting)!*

Hol-ahvol so‘rash: *Sog‘liqlaring yaxshimi? Yaxshi, rahmat. O‘zingning sog‘liqlaring qalay? Sog‘-salomatmisan? Tuzukmisan? O‘qishlaring qalay?*

O‘qishlaring yaxshimi? O‘zingniki-chi? Ishlar qalay? Yaxshi. (Zo‘r. Mixday.) Otang /Onang/ yaxshi yuribdimi? Otang /Onang/ning sog‘liqlari yaxshimi? Shukur, rahmat. Yaxshi yuribsanmi? Oying va dadang yaxshimilar? Yaxshi yuribsan /siz/mi? Ahvollaring/iz/ qalay? Sog‘-salomatmisan/siz/? Ishlaring/iz/, o‘qishlaring/iz/ yaxshimi? Uydagilar yaxshimi /eson-omonmi/? Nima yangiliklar bor? Onang/iz/, otang/iz/ yaxshi yuribdimi? Yomon emas. Xudoga shukur, yaxshi. Juda soz! Tashakkur, o‘zing/iz/-chi? Bir navi. So‘ramang, yaxshi emas. ..., qalaysan? O‘zing qalaysan? Xafa ko‘rinasan. Voy, yana nima bo‘ldi! O‘zingizdan so‘rasak. O‘rtacha, hammasi yaxshi, hammasi joyida, menda yomon emas (hammadan zo‘r (yaxshi). Siz (sen) o‘zingni qanday his qilyapsan? Siz qanday yashayapsiz? Sizga (senga) nima bo‘ldi? Ha, nima bo‘ldi endi?

Xayrlashish: *Xayr. Ko‘rishguncha. Yaxshi qol! Xayr! Xo‘p, xayr! Omon bo‘ling! Ko‘rishguncha xayr!*

Istak bildirish: *Sog‘ bo‘ling. Hormang! Bor bo‘ling! Yaxshi boring! Yaxshi qoling! Sizga omad tilayman! Yaxshi borib keling! Oq yo‘l! Omadingiz kelsin! Yaxshi yotib turing! Xayrli tun! Ishingiz o‘ngidan kelsin! Sizga omad yor bo‘lsin! Muvaffaqiyat tilayman! Chin dildan ... tilayman! Eng yaxshi tilaklarimni qabul eting! aytganingiz kelsin! Minnatdorman, qachon kerak bo‘lsam, xizmatlaringizga tayyorman. Ishqilib, umri uzoq bo‘lsin! Omin, oxiri baxayr bo‘lsin. Sizga o‘xshab yursin. Qani, sizday kelinim bo‘lsa!? Otang /Onang/ga salom deb qo‘y. Xo‘p albatta aytib qo‘yaman.*

Buyruq-istak, ya‘ni biror ish-harakatga undash 3 xil shaklda ifodalanadi:

- a) implitsit (yashirin) buyruq-istak;
- b) bevosita buyruq-istak (biror holatga ishora qilish);
- v) ekspletsit buyruq-istak aniq ish-harakatga undovchi buyruq-istak.

Implitsit buyruq-istakda undashga qaratilgan gapning o‘zi buyruq-istak ma‘nosini anglatmaydi, lekin bu ma‘noni sub‘yektning o‘zidan (gapidan) anglab olish mumkin. Masalan: bir odam ikkinchi odam bilan uchrashgisi kelmasa, uni ketishga majbur qiladigan gapni aytadi: “Kech bo‘lib qoldi”, “Soat 10 bo‘lib qoldi” replikasining o‘zi uni ketishga undaydi.

3-gapda buyruq-istak to‘liq ifodalanadi.

Suhbatdoshlardan biri nimaningdir qayerda turganini aytadi, ikkinchisi yo o‘sha narsani olib berishi kerak yoki olib ketishi lozim kabi har xil ma‘nolarda tushunadi. Aniq nimaligi suhbatning boshlanish qismidan ma‘lum bo‘lib turadi.

Yuqoridagi misollarda buyruq-istak mazmuni darak gap shaklida ifodalangan.

Minnatdorchilik bildirish: *Rahmat. Marhamat. Tashakkur! Ko‘p minnatdorman sizdan. Aytganingiz kelsin! Arzimaydi.*

Quvonch: *Boshim osmonga yetdi. Quvonchim bir olam.*

Kechirim so‘rash: *Kechir (iing)! Meni /bizni/kechir/ing/! Iltimos, kechir/ing/!... uchun kechir/ing/! Kechirasan/siz/, bilmabman! Bilmayman, uzr! Meni avf eting! Siz /sen/dan uzr so‘rayman. Ming karra uzr! Tavba qildim, kechiring! Xafa qilgan bo‘lsam, kechir/ing/! Hechqisi yo‘q! Nima ham derdim. Mayli. O‘tgan ishga salovat! Qo‘yavering! Zarari yo‘q! Bo‘pti, mayli. ...sam bo‘ladimi? Bezovta qilganim uchun kechirasiz. Bezovta qilmadimmi, uzr?*

III SHO‘BA. O‘ZBEK TILINI XORIJIY TIL SIFATIDA O‘QITISH MASALALARI

Asilova G. O‘zbek tilini mutaxassislik tili sifatida o‘qitishda loyihaviy faoliyatni modellashtirish.....	69
Ahmedova G. Muomala odobiga oid vaziyatlar va qolip gaplarning qo‘llanilish xususiyatlari.....	71
Khidoyatova D. Views of eastern thinkers on interactive education and its principles.....	80
Turdiyeva K. Tibbiy yo‘nalishdagi rusiyzabon talabalarga o‘zbek tili darslarida tarqatma material bilan ishlash samaradorligi	83
Kadirova X. O‘zbek tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda mustaqil ta’limning ahamiyati.....	86
Bazarova D. Ta’lim rus tilida olib boriladigan guruhlarda “O‘zbek tilida so‘z tarkibi” mavzusini o‘rgatish tajribasidan.....	93
Iskandarova G. O‘zbek tilini ikkinchi til sifatida o‘rganishda so‘z ma’nolarini o‘zlashtirish.....	95
Tursunova J. O‘zbek tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda realiyalarning o‘rni.....	100
Shodmanov T. O‘zbek tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda autentik materiallar uchun topshiriqlar tuzish metodlari.....	102
Abdirashidova D. Tibbiyot yo‘nalishlari talabalari uchun o‘zbek tili ta’limida tasviriy matnlarning ahamiyati	106
Fayzullayeva N. Boshlang‘ich sinflarda o‘zbek tili darslari orqali mustaqil fikrlashga o‘rgatish.....	110

IV SHO‘BA. O‘ZGA TILLI GURUHLARDA ADABIY O‘QISH MUAMMOLARI

Musulmanova N. Filologiya yo‘nalishi rusiyzabon guruhlarida o‘zbek adabiyoti fanini o‘qitishda asar tahlili muammolari	113
Isayeva Sh. Adabiy o‘qish darslarida ruhiyat masalalarining o‘rganilishi.....	116
Rasulova S. G‘arb adabiyotida sharqona asarlar talqini (V.Irving “Al-hamro” kitobining novellalari misolida).....	121
Do‘smuradova Y. Badiiy matnni tahlil qilish tamoyillari.....	128
Turakulova O. O‘zbek tili mashg‘ulotlarida adabiy o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirishning amaliy jihatlari.....	131
Davronov A. O‘zbek tilini badiiy filmlar va badiiy adabiyotlar vositasida o‘rgatish.....	134
Аликулова М. Анализ изучения языка и стиля произведений А.И.Куприна.....	137
Abilxayrova S. O‘zbek tili darslarida matnni o‘qib tushunish ko‘nikmasini interaktiv metodlar asosida o‘rgatish (umumta’lim maktablari 7-sinflari misolida).142	